

Cent anys fent cooperativa

Arribaven veus del cooperativisme francès i els pagesos catalans començaven a organitzar-se.

Era l'any 1900 i naixia l'Associació Agrícola de la Selva del Camp. Els productes de la terra: l'oli, el vi, les avellanes i les ametlles han dibuixat la seva història. Un segle després, Coselva, líder en l'exportació d'avellanes de l'estat espanyol, s'enfronta al rival més dur: l'avellana turca.

Encetaven el segle XX fent tertúlia i repassant la premsa al cafè del poble, que ells mateixos havien muntat. En aquell cafè, un centenar de pagesos de la Selva del Camp (Baix Camp) també buscaven una solució a un problema comú: trobar sofre, coure i altres productes per al tractament de la terra resultava especialment difícil. El farmacèutic del poble potser tenia la solució: havia llegit que en altres països els pagesos s'organitzaven en cooperatives i gestionaven de manera conjunta els seus recursos. La idea de crear una organització que permetés als pagesos adquirir en grans quantitats els productes i vendre'ls en una botiga prenia cos. Aquell cafè es va convertir en un punt d'intercanvi de projectes, i l'octubre de l'any 1900 l'Associació Agrícola de la Selva del Camp ja era una realitat. Cap d'aquells pagesos hauria imaginat que, un segle després, els productes de la cooperativa s'exportarien a Europa i a Amèrica.

Els primers anys la societat agrícola va funcionar com una botiga de venda de productes per al camp. I només sis anys

després es constituïrà formalment com a sindicat agrícola per tal de beneficiar-se dels avantatges que aquest model associatiu els oferiria a l'hora de comercialitzar les collites. No serà fins el 1926 que es convertirà en cooperativa. Acol·lint-se a la nova llei de sindicats, l'any 1907 l'Agrícola, com era conegut, inicià també una activitat de crèdit, que va permetre a molts pagesos començar a fer instal·lacions de pous i mines per abastir-se d'aigua.

Cap el 1920 tots els socis tenien oliveres, però estaven descontents amb les liquidacions que els feien els comerciants del poble. Era el moment de fer un canvi; es posaria en marxa la primera activitat industrial de la cooperativa, basada en la producció d'oli d'oliva, un oli (comercialitzat amb la marca Antara, i amb denominació d'origen Siurana) que vuitanta anys després rebria la distinció de millor oli de l'estat espanyol. Paral·lelament, els pagesos començaven a produir avellanes i ametlles, que duïen a Reus perquè altres empreses s'encarreguessin de transformar-les i comercialitzar-les. Però el protagonisme real de la cooperativa estava en mans del vi.

La febre dels ceps. La Selva del Camp s'especialitzà entre els anys vint i cinquanta fonamentalment en la vinya. Havia arribat la febre dels ceps. Però, malauradament, aquesta febre va acabar creant un excedent tan gran que els pagesos tenien dificultats per vendre la verema i aquesta s'havia de llençar a la riera. "Els pagesos hi havien perdut molts diners, però aquesta crisi va donar pas a allò que ha estat la gran obra de la cooperativa. Els socis van comprar uns terrenys fora del poble i s'hi va construir un celler cooperatiu, que arribà a tenir una producció excepcional", explica Pere Ferré, gerent de la Cooperativa Agrícola i Caixa Agrària de la Selva del Camp (Coselva).

Amb el celler tot anava sobre rodes, fins que, vint anys després, la crisi tornaria a visitar els pagesos. La vinya va deixar de ser productiva i el vi no tornaria a aparèixer en la història de la cooperativa. Per fortuna, la dècada dels setanta obrí un nou cicle per a la cooperativa: les terres de la Selva del Camp

El 1919 ja es va intentar la venda cooperativa d'avellanes. L'experiència no va ser del tot bona, però es continuaria intentant.

s'especialitzaven ara en una nova monocultura, l'avellaner. Així, aquesta fruita seca es convertia en la delícia de la cooperativa.

Productes arreu del món. L'any 1985, el moviment cooperativista de la Selva del Camp es planteja la necessitat d'obrir-se a nous mercats. Coselva inicia una nova etapa, i els seus productes travessaran les fronteres de l'estat espanyol. "Aquell any la nostra cooperativa es constitueix com la primera organització de productors de fruites i hortalisses a nivell de l'estat. Aquest impuls va ser fonamental per iniciar el procés d'expansió a l'exterior", diu Pere Ferré. Per afrontar el repte internacional, la cooperativa engega un procés industrial dins de les seves pròpies instal·lacions. Comença primer a trencar les avellanes, després a calibrar-les, seleccionar-les i torrar-les, per després comercialitzar-les directament. A partir d'ara, la cooperativa es fa càrrec de tot el procés d'elaboració dels seus productes. Segons Ferré, "el nostre gran encert va ser començar amb mercats molt diferenciats. Espanya feia quinze anys que no treballava amb Polònia, i nosaltres vam apostar per obrir una petita delegació allà. Avui és un dels nostres principals mercats internacionals." Els productes de Coselva es poden trobar en botigues d'una trentena de països, entre ells Alemanya, Àustria, Bèlgica, Brasil, França, Itàlia, Mèxic, Portugal, els Estats Units i Veneçuela. Actualment, la producció de Coselva es reparteix a parts iguals entre el mercat estatal i l'internacional, amb una facturació que l'any passat va assolir els 16.800.000 euros. La secció de fruita seca representa el 80% de la facturació.

Els cent anys d'història de Coselva mostren que la cooperativa ha pogut superar les crisis reconduint l'activitat cap a altres productes. El daltabaix de les avellanes, però, marcarà un punt d'inflexió. Els productors catalans es troben actualment que el preu a què es paga el quilo d'avellana a nivell internacional, 2,20 euros, no cobreix els costos de producció i, en conseqüència, posa en greu perill la viabilitat econòmica de les explotacions. Una problemàtica que no pateixen els productors d'avellana turca,

que gràcies als baixos costos de producció d'aquest país i a unes collites excepcionals, poden oferir el seu producte a un preu molt més barat. Enguany, fins i tot, un 25% inferior del de l'any passat.

La cooperativa s'ha implicat aquest estiu en les mobilitzacions del sector de l'avellana perquè Brussel·les aturi la importació massiva d'avellanes turques i perquè s'estableixi un ajut permanent per a un sector que ha quedat ferit de gravetat. De moment, la Unió Europea ha prorrogat les ajudes només per un any. Però alguns països membres, sobretot nòrdics, ja han avançat que l'any vinent s'oposaran a donar subvencions permanents a un sector típicament mediterrani.

Vistes les dificultats, fa poc més de dues setmanes, la cooperativa de la Selva, integrada actualment per gairebé 900 socis, ha decidit modificar l'orientació de la seva producció. "La situació del sector és molt preocupant, ens trobem en un carreró sense sortida. Per això hem demanat al Departament d'Agricultura una requalificació. Ara som una organització de productors d'avellanes, i volem passar a ser productors d'avellanes i d'ametlles. Això voldrà dir que els socis tindran l'oportunitat de reconvertir alguns terrenys d'a-

Tot i que la cooperativa mai no ha abandonat les ametlles, ara haurà de dedicar-s'hi molt més. La negativa d'alguns estats de la Unió Europea a continuar subvencionant l'avellana catalana obliga a reconvertir terrenys d'avellaners en ametllers.

vellaners en ametllers. Explotarem també la comercialització de les ametlles per mirar d'escapar de la crisi en què ens trobem", avança Pere Ferré.

De fet, la cooperativa mai no ha abandonat les ametlles, tot i que la seva producció ha estat sempre força baixa. En les dues darreres campanyes, però, l'ametlla ha començat a fer-se un lloc a la cooperativa. Si tenim en compte que el sector cooperatiu només comercialitza un 10% de les ametlles a tot l'estat espanyol, la resta és en mans privades, la mesura de Coselva sembla engrescadora, especialment per a un sector que s'ha hagut d'acostumar a buscar solucions imaginatives per trampejar les crisis.

Gemma Aguilera